

ISKUSTVA IZ PLANIRANJA I IZVOĐENJA OBUKE STAREŠINA U TRUPNIM KOMANDAMA

U obuci jedinica značajno mesto zauzimaju tematski plan taktičkih vežbi svih vrsta i plan obuke starešina komandi. Ti se planovi sprovode u život kroz mnogobrojne i raznovrsne forme obuke starešina bez trupe, odnosno taktičke ili združene vežbe manjeg ili većeg obima, sa različitim nastavnim pitanjima, ciljevima i težištima. Međutim, cilj koji se želi postići njihovom realizacijom je zajednički — osposobiti komande (štabove) i jedinice za rad i dejstva. Za njegovo ostvarenje — uz kvalitetno obavljanje svakodnevnih, tekućih i svih ostalih poslova — potreban je velik napor komandi i svih starešina. U vezi s tim postavlja se pitanje usklađenosti obe ove vrste planova. Da li operativno-taktički zadaci za obuku starešina treba da budu zasebni od onih za taktičke ili združene vežbe? Da li izrađivati posebne operativno-taktičke zadatke i za svaku formu obuke starešina, na primer, grupna zanimanja, štabne ratne igre, komandno-štabne ratne igre i komandantska putovanja? Odnosno, da li je najbolja praksa da iz jedne operativno-taktičke zamisli logički proizilaze ako ne sve a onda 'bar izvestan broj navedenih formi obuke, počinjući, na primer, sa grupnim zanimanjem (ako je planirano) preko štabne ratne igre i završavajući sa komandno-štabnom ratnom igrom ili komandantskim putovanjem?

Pri odgovoru na ova pitanja neophodno je, pored ostalog, početi od toga da su za razradu mnogobrojnih i kompleksnih taktičkih zadataka potrebni ogromno vreme i rad većeg broja opštevojnih i rodovskih starešina. Tako je, na primer, za solidnu razradu i realizaciju elaborata samo za jednu grupu zanimanja s 2—3 supozicije potrebno oko 25 radnih dana, a za elaborat za komandno-štabnu ratnu igru i njeno izvođenje daleko više. Ako se pretpostavi da su planom obuke starešina trupnih komandi predviđene sve četiri pomenute forme rada, kao i jedna taktička (združena) vežba, i da se za svaku formu izrađuje posebna operativno-taktička zamisao, može se dobiti jasna predstava o količini vremena potrebnog za obavljanje tako obimnih zadataka. Ako bi se tako radilo, onda bi se operativno-nastavni organi komandi u velikoj meri pretvorili u neku vrstu »biroa« za razradu taktičkih zadataka, odnosno »prikovali« se za kancelarije i duže odvojili od ostalih tekućih i isto tako važnih zadataka i problema, kao što su češća planska kontrola obuke i vaspitanja u osnovnim jedinicama i pomoć komandirima i komandantima koji se neposredno bave obukom vojnika i nižih starešina. Ako bi se komande i štabovi previše okrenuli svojim unutrašnjim preokupacijama, a nedovoljno živoj i vrlo kompleksnoj problematici trupnih jedinica, gde obuka zauzima prvorazredno mesto, moglo bi se doći do teško prihvatljive računice da, recimo, 85% godišnjeg radnog vremena troše na rad u komandama, pretežno na razradu i realizaciju taktičkih zadataka, a da svega 15% otpadne na neposredno

bavljenje problemima obuke vojnika, nižih starešina i jedinica putem pojedinačnih, grupnih i ekipnih obilazaka.¹

Međutim, bilo bi pogrešno shvatiti da starešine viših trupnih komandi — na primer, divizija — treba da stalno »vise« nad radom i životom nižih komandi i starešina, jer bi se time prešlo iz jedne u drugu krajnost, tj. u praktikizam. Radi se o tome da se naglasi potreba da operativno-nastavni organi komande divizije, kao nosioci nastavne politike, ne zapostavljaju istraživanje i studije metoda obuke i vaspitanja vojnika i jedinica; da usavršavaju materijalne uslove obuke; da daju višim komandama dobro obrazložena mišljenja i predloge o nastavnim programima i planovima; da doprinose izmeni metodskih iskustava, bilo iz obuke bilo iz ostalog rada i rukovođenja uopšte, između trupnih štabova putem neposrednih susreta kroz razne forme, a posebno da stečena iskustva uopštavaju kroz armijske listove i časopise. Od posebnog je značaja da se češće uključuju načelnici rodova i službi u proces izrade mesečnih planova rada i obuke komandi bataljona-diviziona i komandira osnovnih jedinica.

Da bi operativno-nastavni organi što temeljitije izučavali i usavršavali metod obuke, i što uspešnije razvijali materijalne uslove i forme rukovođenja, to jest da bi i na ovom planu bili što aktivniji i produktivniji, neophodno je, pored ostalog, da znatno smanje utrošak vremena za izradu elaborata za obuku starešina. To se, pak, može postići primenom drugačije metode izrade tih elaborata. Prema stečenom iskustvu jedna od njih je da se na jedinstvenoj operativno-taktičkoj zamisli zasniva razrada elaborata za više različitih formi obuke starešina i trupe, čime se, što je veoma značajno, starešine bolje, temeljitije i svestranije pripremaju za vežbe sa trupom.

Postavlja se pitanje kako u konkretnim slučajevima uskladiti pojedine forme obuke starešina u komandama sa planom taktičkih vežbi jedinica, odnosno kako na osnovu jedne operativno-taktičke zamisli razraditi elaborate za više formi obuke starešina? Ako se pretpostavi, na primer, da je nastavnim planom ili direktivom određeno da komanda divizije koncem oktobra izvede pukovsku (dvostranu) taktičku vežbu, a da se plan taktičkih vežbi svih vrsta pravi krajem januara, onda se od izrade plana do izvođenja vežbe raspolaze periodom od devet meseci što je sasvim dovoljno da se bez neke prenapregnutosti stvori operativno-taktička zamisao, razradi taktički zadatak sa rodovskim prilozima, pripremi sama vežba i obave svi ostali poslovi. Pri tome, predviđena taktička vežba može da posluži kao osnova jednog dela obuke starešina. Tako se, na primer, taktička zamisao u celini i taktički zadatak mogu proigrati kroz grupno zanimanje — kompleksno po rodovima — štabnu ratnu igru ili neku drugu pogodnu formu, zavisno od uslova, zamisli i potreba obuke. Ako potrebe zahtevaju u grupna zanimanja može se uključiti i uži deo potčinjenih komandi, bilo neposrednim do-

¹ Vrhovni komandant drug Tito je još za vreme rata upozoravao na opasnost od birokratisanja metoda rada komandi i štabova, tj. u vreme kad su materijalni uslovi njihova života i rada bili manje podesni za takvu pojavu. U direktivi Glavnom štabu Slovenije od 5. I 1944. godine (uoči poznatog pohoda 14. divizije na Stajersku), on, pored ostalog, podvlači: »... Vaši štabovi moraju biti pokretna operativna rukovodstva, a ne kancelarijski ljudi... Štabovi moraju da su neprekidno kod svojih jedinica...« (Zbornik, tom II, knjiga 11, str. 331).

laskom u sedište komande divizije, bilo u sedištu sopstvenih komandi. Kroz takva grupna zanimanja upoznaju se komanda puka koja će učestvovati u vežbi i komande rodovskih jedinica, ojačanja i podrške sa elementima situacije, širim rejonom zemljišta na kojem će se vežba izvoditi, odnosno razmatraju se moguće varijante taktičkih rešenja. Pri tome se ne diskutuje o rešenju (odluci) prepostavljene komande, jer nju, u stvari, komandant divizije donosi na kraju zanimanja, bez učešća potčinjenih komandi.

U daljem procesu korišćenja jedne operativno-taktičke zamisli za više formi obuke, rešenje koje je doneo komandant divizije bez učešća potčinjenih, kao rezultat diskusija na grupnom zanimanju, može poslužiti kao osnova za izvođenje štabne ratne igre u komandi divizije, na kojoj bi se, pored ostalog, pripremali i izrađivali borbeni dokumenti i planovi za izvođenje taktičke vežbe puka. Ako se stvari tako postave onda su celokupna štabska dokumentacija i materijalni (pozadinski) planovi mnogo realniji, zasnovani na potrebama života i rada i ispunjeni stvarnom a ne fiktivnom sadržinom. To, pak, u rad svih organa komande unosi više radne ozbiljnosti i nameće potrebu za tešnjom saradnjom, jer shvataju da bi nedostaci u dokumentaciji i planovima mogli dovesti do negativnih posledica na samoj vežbi. Ovakav metod rada jednovremeno obezbeđuje komandi divizije i deo taktičko-stručne obuke starešina i rešavanje većeg dela pitanja iz sadržaja nastavne pripreme komande za predstojeću vežbu, što nije slučaj kad su pojedine forme obuke starešina odvojene od tematike taktičkih vežbi. Priprema komande i taktičke vežbe metodom odgovarajućih formi ratnih igara ne predstavlja nikakvu novinu. Istim metodom su se u toku drugog svetskog rata pripremala i pojedine veće vojne operacije.² Osim toga, pod navedenim uslovima mnogo je bolji kvalitet obavljanja i ostalih tekućih poslova u komandi, koji nisu mali, a sa vremenom se znatno bolje ekonomišu, nego kad se za svaki zadatak iz plana obuke starešina i jedinica razrađuju zasebni elaborati.

U daljem povezivanju priprema pukovske taktičke vežbe sa različitim formama obuke starešina može se na osnovu plana izrađenog na štabnoj ratnoj igri organizovati izlazak na teren radi neposrednog upoznavanja sa zemljištem, provere realnosti donete odluke po karti na grupnom zanimanju i konačnog utanačavanja plana izvođenja vežbe po prostoru i vremenu. Sve to može ponekad biti i sastavni deo komandantskog putovanja, ako i vežba i komandantsko putovanje proizilaze iz jedne operativno-taktičke zamisli, odnosno kad se rejon izvođenja taktičke vežbe uklapa u zonu komandantskog putovanja. Koliko će se sve ove i druge mogućnosti iskoristiti zavisi od toga kako se na početku pripreme planova za tu nastavnu godinu studijom sinhronizira manji ili veći broj različitih formi obuke starešina sa planovima obuke trupnih jedinica. Tako, na primer, ako su se kroz grupna zanimanja ili štabnu igru proigrale dve-tri supozicije, one mogu poslužiti kao osnova za pripremu sudija i pratilaca rada na vežbi.

² Tako je, prema pisanju maršala Čujkova, komanda Prvog beloruskog fronta, radi stroge tajnosti varšavske operacije, organizovala ratnu igru na kartama kroz koju su izrađeni i utvrđeni zadaci jedinica i na osnovu toga je izvedena sama operacija.

U vezi sa iznetom mogućnom varijantom prilaženja obuci starešina i jedinica postavlja se pitanje raznovrsnosti rada. Sigurno je da je ona bolje zastupljena ako nije sve sinhronizovano. Ali, valja imati u vidu da dobro pripremljeno zanimanje nikad ne može zapasti u jednostranost, jer je teško zamisliti donošenje realne odluke za napad bez dobro proučene odbrane koja se napada, i obratno, a sam proces borbe je preplitanje napada i odbrane. Osim toga, poznato je da se taktički deo obuke starešina ne izvodi samo na osnovu plana dotične komande, već i uključivanjem u određene forme rada prema planovima pretpostavljenih komandi. Ako komanda divizije određene forme obuke starešina u jednoj godini zasniva na taktičkoj vežbi napadnog karaktera, onda je dobro da se planom obuke više komande — kad u njoj učestvuju i komande dotične divizije — predvidi taktička radnja odbrambenog ili nekog drugog (specifičnog) karaktera. Slično je i sa odnosom između planova obuke komande puka i komande divizije. Zato će kvalitet i uspeh biti bolji ako taktička obuka komandi, kao deo ukupne obuke kroz nastavnu godinu, i njena sinhronizacija sa obukom trupnih jedinica rezultira dobrim delom i iz zajedničkih diskusija operativno-nastavnih organa niže i više komande pre konkretizovanja opšte nastavne direktive. U tome bi slučaju planovi obuke starešina i trupnih jedinica bili ne samo realniji već bi se pre njihove izrade izbegao nesklad između težnji pojedinaca za većim brojem formi obuke starešina odvojenih od obuke trupe i materijalnih i vremenskih mogućnosti za njihovo uspešno realizovanje. Jer, suština obuke starešina nije u broju već u kvalitetu zanimanja u celini, zapažanjima (analizi) posle njegovog izvođenja i izvlačenju iskustava za dalji rad i obuku. Borbom mišljenja obezbedila bi se i potrebna raznovrsnost obuke podešavanjem raznih formi i vrsti taktičkih radnji u okviru svih planova, tako da bi plan više komande nadoknađivao ono što iz određenih razloga nedostaje planu niže komande. Što je od posebne važnosti, ovakvi radni kontakti su takođe jedna od mogućih formi za unapređenje opšteg sistema rada i rukovođenja trupnih komandi potčinjenim jedinicama.

Tešnjim povezivanjem sa taktičkom obukom trupnih jedinica, obuka starešina će se manje smatrati ličnim opterećenjem, jer do takvog shvatanja dolazi uglavnom tamo gde joj se prilazi jednostrano i na metodski zastareli način. Pored postizanja nastavnog cilja, praksa je pokazala da tako organizovana i sprovedena obuka starešina znatno manje košta, što je od posebnog značaja sa gledišta štednje.

Izrada i realizovanje plana obuke. Jedan od važnih zadataka u ostvarenju težnji za poboljšanjem kvaliteta obuke je određivanje i formulisanje nastavnih ciljeva i nastavnih pitanja koja čine sadržinu određenih formi i oblika nastave u okviru postojećeg plana. Sadržina pojedinih formi i oblika nastavne aktivnosti, pak, može se utoliko realnije odrediti ukoliko je temeljitije i bolje izvršena analiza obuke starešina u protekloj godini, sa i bez trupe, radi sagledavanja aktuelnih nastavnih pitanja koja pojedine starešine (načelnici rodova — službi) ili grupe starešina (odseci) nisu praktično savladali. Uspeh i kvalitet tih analiza biće bolji ako se problemi i nedostaci ne sagledavaju samo po rodovima i službama, bez izmene i suprotstavljanja mišljenja na sastanku najodgovornijih organa komande sa komandantom na čelu. Ovo zato što je

sadržina svake značajne forme obuke starešina komande kompleksna, pa je i analiza boljeg kvaliteta ako je sprovodi kolektiv u kojem učestvuju i najodgovornije starešine. Pošto, pak, solidno izvedena obuka sa starešinama na svim stepenima komandovanja u trupi uslovljava, pored ostalih činilaca, dobru taktičku obuku svih rodova i službi, to se kolektivna borba mišljenja, zasnovana na snazi razrađenih argumenata, i u ovom slučaju afirmira kao imperativ za kvalitetno sprovođenje u život niza kompleksnih zadataka u celokupnom sistemu rukovođenja.

Drugi značajan činilac za postizanje dobrog kvaliteta obuke je metod kojim starešine određene za pojedina zanimanja i časove prilaze realizaciji plana, a koje se u ulogu nastavnika stavljaju pored svoje formacijske dužnosti. Nastavnička dužnost, razumljivo, zahteva širok okvir vojnostručnog znanja i umešnosti u njegovom prenošenju na učesnike obuke, a methodski je i sadržajno vrlo složena i odgovorna. S druge strane, svakodnevne obaveze prema potčinjenim jedinicama i pretpostavljenoj komandi znatno otežavaju temeljitu pripremu planiranih nastavnika, posebno kad je u pitanju priprema za obradu obimnije nastavne materije, sažete u nekoliko povezanih nastavnih časova. Uzmimo, na primer, obradu formacijske strukture i taktičkih načela upotreba jedinica neke strane armije. Neosporno, za obradu te materije najpozvaniji je odgovarajući organ štaba koji se njom bavi po svojoj funkcionalnoj dužnosti, ali to ne znači da čitav teret treba da padne na njega. Naime, iskustvo je pokazalo da je sa gledišta što većeg aktivnog angažovanja starešina u procesu obuke i podizanja njenog kvaliteta bolje da se taj organ stavi pre svega u ulogu organizatora a ne jedinog nastavnika. On se pri tome može poslužiti različitim metodima, na primer, da sam daje uvodna izlaganja a onda rukovodi dobro pripremljenom diskusijom, ili da određeno uže gradivo izlazi pojedine starešine komande kojima to odgovara po srodstvu posla, a ostali da diskutuju itd. Sličan metod može se primeniti i kad je u pitanju obrada razne druge kompleksnije nastavne materije o našim snagama i sredstvima kojom se starešine teoretski pripremaju za određena grupna zanimanja ili komandno-štabnu ratnu igru. Bitno je da se rad unapređuje, da se izbegavaju krutosti i šabloni i da se što veći broj starešina — učesnika stavi u aktivan odnos prema nastavi, to jest da u istom nastavnom procesu budu i subjekt i objekt obuke. Ako starešine uz to umešno kombinuju kolektivan rad sa individualnim (kroz ličnu pripremu), rezultati nastave u celini biće utoliko bolji i kompleksniji.

Kvalitet teornog dela obuke, dobrim delom, zavisi i od toga koliko u neposrednoj pripremi i obradi pojedinih nastavnih sadržina učestvuju komandanti jedinica i njihovi pomoćnici. Imajući to u vidu dobro je da se i oni češće planom obavežu da pripreme i obrade određena nastavna pitanja, odnosno da, na primer, komandant održi uvodno predavanje o temi čija obrada predstoji. Iz svake uvodne teme, pak, proizilazi i niz drugih aktuelnih pitanja koja mogu obraditi pomoćnici komandanta. Ukoliko se komandanti i njihovi pomoćnici tako postavljaju utoliko se bolje mogu iskoristiti njihova teoretska znanja i metod-ske sposobnosti koje su doneli iz škola.

Pukovnik
Stvo SUNAJKO